

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การทำงานเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปทั้งในอดีตและปัจจุบัน การทำงานเป็นกิจกรรมที่จำเป็นและเป็นกิจกรรมเฉพาะมนุษย์ มนุษย์เท่านั้นที่ต้องทำงานและมนุษย์เท่านั้นที่สามารถทำงานได้ ที่กล่าวเช่นนี้ เนื่องจากเหตุผลที่ว่าการทำงานของมนุษย์แตกต่างไปจากการกระทำตามสัญชาตญาณของสัตว์ การทำงานของมนุษย์นั้นจะมีผลผลิตเกิดขึ้นในสมองก่อนที่จะลงมือทำงานจริง ๆ เป็นกิจกรรมที่ทราบล่วงหน้าเป็นการกระทำที่เกิดจากเป้าหมาย ทักษะ ความรู้สึกมีการตัดสินใจว่าควรทำอะไร อะไร และมีความตระหนักว่าคนอื่นยอมรับการกระทำของตนหรือไม่ เป็นการกระทำที่อาจใช้เครื่องมือเพื่อให้การกระทำนั้นมีความสะดวก และมีประสิทธิภาพสูงในการทำงานจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น เป็นกิจกรรมที่ควบคู่กับการเป็นมนุษย์ ที่ใดมีมนุษย์ที่นั่นย่อมมีการทำงาน ทั้งนี้คาดกันว่ามนุษย์ใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 1-3 ของชีวิตในฐานะผู้ใช้แรงงาน (Gross, อ้างถึงใน ปาริชาติ พรหมสุวรรณ, 2538, น. 19)

แต่อย่างไรก็ดี ในกระบวนการทำงานของมนุษย์นั้น กลับมีเงื่อนไขบางอย่างของสังคมเข้ามาเป็นตัวกำหนด หนึ่งในนั้นก็คือ การกำหนดด้วยเงื่อนไขทางเพศระหว่างความเป็นหญิงกับความเป็นชาย

งานของผู้หญิง: กับสถานภาพงาน “รองบ่อน” จริงหรือ?

การแบ่งงานกันทำโดยใช้เรื่องเพศนั้น เกิดขึ้นมานานแล้วในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ และในแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้น ๆ อนุญาตให้ผู้หญิงออกไปโลดเล่นใช้ชีวิตนอกบ้านได้มากน้อยเพียงใดและปัจจัยด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ติดมาตั้งแต่ครั้งอดีต โดยในกรณีของสังคมไทยนั้น โดยพื้นฐานเป็นสังคมเกษตรกรรมและยังอาศัยแรงงานคนเป็นหลัก ดังนั้นจะเห็นว่าผู้หญิงไทยในชนบทจึงมักจะทำงานในไร่เคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายมาโดยตลอด แต่สำหรับสังคมไทยที่เป็นสังคมศักดินาและสังคมพุทธที่ทำให้ผู้ชายไทยมี

มูลเหตุต้องออกจากบ้าน เช่น ถูกเกณฑ์เข้าไปรับราชการภายใต้ระบบไพร่หรือบวชเป็นพระ
ผู้หญิงจึงจำเป็นต้องดูแลครอบครัวแทน (กาญจนา แก้วเทพ, 2535)

แต่ปัจจุบันเรามักจะพบว่าผู้หญิงไทยนั้น มิได้มีปัญหาเรื่องการออกไปประกอบอาชีพ
ภายนอกบ้านหรือการจำกัดชีวิตให้ผู้หญิงต้องรับภาระงานแต่เฉพาะภายในบ้านหรือครัวเรือน
เท่านั้น แต่สำหรับสังคมไทยกลับพบคำถามใหม่ที่ว่า “งานที่ผู้หญิงทำเป็นงานแบบไหน” มากกว่า
ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2535) ได้อธิบายว่า

- งานที่ผู้หญิงทำนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพของผู้ชายแล้ว งานของผู้หญิงก็เป็น
เพียงอาชีพรองบ่อน หรืออาชีพที่ขึ้นต่ออำนาจของอาชีพผู้ชาย เช่น ถ้าเป็นพยาบาล (ผู้หญิง) ก็
ต้องรับใช้หมอ (ผู้ชาย) หรือเลขานุการ (ผู้หญิง) ก็ต้องรับใช้ผู้บริหารเจ้านาย (ที่เป็นชาย)

- ผู้หญิงกับการมีรายได้ต่ำ โดยไม่อยู่ในหลักการแบบ “EQUAL WORK, EQUAL
PAY” ที่แสดงถึงความเสมอภาคเท่าเทียม

- ผู้หญิงเสียเปรียบด้านการศึกษา การมีความรู้น้อย ซึ่งนั้นก็เชื่อมโยงกับเรื่องอาชีพ
ด้วย อาจด้วยเพราะวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทยที่ยังเห็นความสำคัญของลูกผู้ชาย
มากกว่าลูกผู้หญิง โดยคิดว่าผู้ชายต้องเป็นหลักของครอบครัว ส่วนผู้หญิงนั้น “ถึงเรียนสูงไป ก็
ต้องไปไกวเปล”

- ลักษณะงานของผู้หญิงดูเหมือนจะเป็นเครื่องบ่งบอกว่า “ความยากลำบากกับ
ผู้หญิงนั้นเป็นของคู่กัน” เพราะเห็นได้จากการที่ผู้หญิงทำงานนอกบ้านแล้วต้องมาดูแลงานในบ้าน
อีก ภายหลังจากกลับมาจากการทำงานนอกบ้าน ทำให้เกิดเรื่องความเครียดและไม่มีเวลาพักผ่อน
เท่าที่ควร

- สังคมที่มีการแบ่งงานกันทำ โดยใช้เกณฑ์เรื่องเพศ กล่าวคือ มีการระบุว่างานชนิด
หนึ่งเพศหนึ่งเท่านั้นที่สามารถทำงานได้ และเกิดการลดคุณค่า “งานของผู้หญิง” เช่น กรณีของ
“งานบ้าน” กล่าวคือ ในสายตาของสังคมส่วนใหญ่ กลับพบว่า “งานบ้าน” นี้ถูกถือว่า “ไม่ใช่งาน”
เพราะไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้หรือมีลักษณะเป็นเพียง “งานที่มองไม่เห็น” (invisible work)

จากข้างต้นผู้วิจัยพบว่า งานศึกษาที่ผ่านมาในด้านการทำงานของผู้หญิง สิ่งหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้นั้นคือ สถานภาพการทำงานของผู้หญิงที่กล่าวได้ว่ายังคงเป็นงานรองบ่อนหากเทียบเคียงกับเพศชาย แต่ในปัจจุบันพบว่าประเด็นปัญหาการออกไปทำงานนอกบ้านของผู้หญิงนั้นมีสถานภาพที่สามารถจะก้าวออกจากบ้านเพื่อไปทำงานประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้มากขึ้นและในบางเงื่อนไขผู้หญิงก็สามารถเข้าไปยึดเวลาและพื้นที่ของการทำงานที่สังคมรับรู้ว่าเป็นเวลาและพื้นที่ที่น่าจะขีดวงให้กับผู้ชายเป็นหลัก ดังนั้น ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอก้าวถึง กรณีที่เกี่ยวข้องกับงาน

อาชีพหรือพื้นที่การทำงานซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เพราะเป็นเรื่องของการทำงานที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถที่จะเข้ามามีอำนาจหรือมีสถานภาพที่เท่าเทียมหรือบางครั้งก็เคียงคู่กับเพศชายได้มากขึ้น และจากคำกล่าวที่ว่าผู้หญิงมักตกอยู่ในสถานภาพงานรองบ่อนั้น กลับพบว่ามีพื้นที่การทำงานแห่งหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยเคยได้มีโอกาสเข้าไปทำงาน นั่นคือ การประกอบอาชีพร้องเพลงกลางคืน และเป็นอาชีพที่ทำงานอยู่ในบริบทของพื้นที่ซึ่งเรียกกันว่า “ผับ” ซึ่งพื้นที่แห่งนี้เองที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าทำไมผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน จึงได้เข้ายึดพื้นที่แห่งนี้และสามารถที่จะมีสถานภาพที่มีอำนาจในการสื่อสารต่อรองกับคนในบริบทพื้นที่เดียวกันและใกล้เคียงกันได้ โดยผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนเหล่านั้นมีวิธีการสื่อสารในระหว่างการทำงานเช่นไร และอย่างไรบ้าง

สถานที่ทำงาน: “ผับ” ของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน

ในสังคมปัจจุบันหากพูดถึงการทำงาน เรามักจะพบว่าระบบการทำงานสมัยใหม่ได้สถาปนาตัวเองขึ้นโดยการทำให้เกิดการแบ่งแยกเวลาและกิจกรรมของชีวิตให้ขาดออกจากกัน ระหว่างช่วงชีวิตในเวลาทำงาน (work time) และช่วงชีวิตนอกเวลาทำงาน (non-work time) โดยหลักการก็คือ ในช่วงเวลาทำงานนั้นต้องทำงานอย่างเต็มที่เพียงอย่างเดียว ซึ่งมักก่อให้เกิดความตึงเครียดในชีวิตของมนุษย์งาน ดังนั้นระบบการทำงานจึงปลดปล่อยมนุษย์ให้ไปสลายหรือผ่อนคลายความตึงเครียดในช่วงเวลารว่างนอกเวลาทำงาน เช่น การใช้ชีวิตพักผ่อนนอกเวลาทำงานในช่วงกลางคืน (นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย, 2547)

และหากจะกล่าวถึงอาชีพที่เป็นการทำงานที่ไม่เครียดหรืออยู่ในช่วงนอกเวลาทำงาน (เวลารว่าง) ของหลาย ๆ คนที่ทำงานในช่วงเวลากลางวัน อาชีพนี้ก็น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าอาชีพที่เป็นการทำงานที่เครียดและรวมทั้งผนวกเอาความสนุกสนานเข้าไว้ด้วยกันกับการทำงานก็ว่าได้ และจากการทบทวนงานวิจัยของรจนา เพ็ชรดี เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการนิยมเที่ยวกลางคืน ณ สถานบันเทิง อาร์.ซี.เอ ของวัยรุ่น” ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า หากมีการกล่าวถึงสถานที่ “ผับ” ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่ามุมมองที่สังคมภายนอกมองสถานบันเทิงหรือผับ มีการให้ความหมายเปรียบเทียบว่า ผับเป็นเสมือน “สิ่งฟอนเฟะ” หรือเป็น “กาฝาก” ของสังคม ซึ่งมุมมองดังกล่าวนี้เป็นมุมมองของคนภายนอกที่มองเข้ามา เป็นการมองที่ตึกตักเอาตามสายตาที่เห็น แต่เมื่อถามกลุ่มวัยรุ่นที่มาเที่ยวสถานบันเทิงเป็นประจำ กลับได้รับคำตอบที่ตรงกันข้าม คือ การนิยมเที่ยวกลางคืนของผู้คนเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่คนจำนวนหนึ่งนิยมกระทำกัน เพราะสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งการกระทำดังกล่าวก็มิได้สร้างความเสียหายใด ๆ ให้เกิดขึ้น ดังนั้น สังคมจึงควรเปิดกว้าง ยอมรับ และเข้าใจว่าการเที่ยวกลางคืน

นี้เป็นไปตามกาลตามสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ควรโจมตี หรือประณามว่าการเที่ยวกลางคืนเป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจเป็นการกระทำของเด็กมีปัญหา” (รจนา เพ็ชรดี, 2545)

จากทัศนะที่ได้หยิบยกมานี้ ทำให้เห็นว่าสถานบันเทิงหรือผับเหล่านี้ มีแนวโน้มจะเป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมไทย เพราะ “ผับ” มีลักษณะเป็นแหล่งรวมของอบายมุขเพราะ มีทั้ง แอลกอฮอล์ มีการสูบบุหรี่ การดื่มเหล้ากันตามปกติ ซึ่งเมื่อผู้ใดย่างกรายเข้าไปในสถานที่แห่งนี้ อาจกล่าวได้ว่าผู้คนเหล่านั้น อาจจะถูกสังคมตีตราประทับให้ว่าต้องเป็น “พวกไม่ดีกินเหล้าเมายา มั่วสุมหรือเป็นสถานที่อโคจร” แต่หากสถานที่แห่งนี้ถูกใช้เป็นที่ทำมาหากินแล้วนั้น ผู้วิจัยมีคำถามต่อไปว่าสถานที่แห่งนี้จะถูกจัดไว้หรือให้ความหมายไปในทิศทางใด

แต่อย่างไรก็ดี กรณีที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษายังสถานที่ “ผับ” ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าพื้นที่ ผับไม่ได้มีแบบแผนเดียวกันทั้งหมด กล่าวคือ ผับนั้นมีการแบ่งชนชั้น (Social Class) ของผับ แต่ละแบบออกไปในหลายลักษณะ ซึ่งส่วนใหญ่จะจำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการจำแนกโดยการมองจากผู้ที่ใช้บริการ(แขกที่มาเที่ยว) ยกตัวอย่างเช่น ผับแถวถนน อตก. (แถวตลาดนัดจตุจักร) ผับในบริเวณแถวนี้จะถือได้ว่าเป็นผับในระดับชั้นที่รองลงมาหรืออยู่ ระดับชั้นล่าง ๆ หากมีการกล่าวถึงสถานที่เที่ยวประเภทผับของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร เพราะ กลุ่มคนที่มาใช้บริการส่วนใหญ่แล้ว เป็นกลุ่มวัยรุ่นวัยเรียนที่มามีเงินน้อยหรือกลุ่มคนที่มีฐานะ เศรษฐกิจต่ำหรืออยู่ในช่วงต้นของฐานะเศรษฐกิจปานกลาง แต่หากกล่าวถึงผับทั้ง 2 ที่ผู้วิจัยเลือก ศึกษา นั้น กล่าวได้ว่าบุคคลที่มาใช้บริการ (แขกที่มาเที่ยว) ส่วนใหญ่เป็นคนในวัยทำงาน มีฐานะ เศรษฐกิจและสังคมในระดับปานกลางไปจนถึงระดับสูง และในการแบ่งชนชั้นของผับต่าง ๆ นั้น กลุ่มคนต่าง ๆ เช่น ผู้ที่ใช้บริการ (แขกที่มาเที่ยว) เจ้าของร้าน หรือแม้กระทั่งนักร้องนักดนตรี กลางคืน สามารถที่จะรับรู้สถานภาพหรือชนชั้นของผับต่าง ๆ ได้ โดยที่ไม่ต้องมีการจัดลำดับจาก สถานใด ๆ เหมือนอย่างเช่น ร้านอาหารที่จะต้องมีป้ายเชลล์ชวนชิมต่าง ๆ เพื่อรับประกันความ อร่อย แต่กลุ่มคนต่าง ๆ เหล่านี้กลับสามารถรับรู้ได้จากการที่มีผู้มาใช้บริการ (แขกที่มาเที่ยว) เป็นคนกลุ่มใดในสังคม จากการตกแต่งร้านผับ จากราคาค่าเครื่องดื่มและอาหารที่ทางร้านได้ตั้ง ราคาเอาไว้ เป็นต้น

ในส่วนกรณีของผู้วิจัย พื้นที่ผับซึ่งผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษานั้น เป็นการเลือกจากสถานที่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยทำงานอยู่ นั่นคือผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน และพื้นที่ผับทั้ง 2 แห่งนี้ คือ ร้าน Saxophone Pub and Restaurant และร้าน Wine Bridge ถือได้ว่าเป็นผับที่อยู่ใน ระดับกลางเกือบถึงระดับสูง และมีกลุ่มผู้ที่ใช้บริการ(แขกที่มาเที่ยว)โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม ชน ชั้นกลางถึงชนชั้นสูง ดังนั้น หากมองจากมุมมองข้างต้นที่กล่าวว่า ผับเปรียบเสมือน “สิ่งฟอน เฟะ”

หรือเป็นสถานที่ที่ใครแล้วนั้น ก็ไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าไม่เป็นจริงตามนั้นทั้งหมด หากแต่ถึงแม้จะเป็นแหล่งอโคจร แต่ก็ยังเป็น “แหล่งอโคจรที่มีความเข้มข้นน้อยที่สุดหรือเป็นแหล่งอโคจรแบบมีระดับ” ก็ว่าได้หากเทียบกับสถานบันเทิงอย่างคาเฟ่หรือผับในย่าน อตก. ดังนั้นการที่ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนได้เข้าไปทำงานในพื้นที่ผับแห่งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่าพื้นที่ผับนั้นเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงสามารถที่จะเข้ามายึดพื้นที่ไว้ เพื่อที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถที่จะมีพื้นที่ในการเสริมสร้างอำนาจในแง่ของการสื่อสารเพื่อต่อรองกับสังคมหรือบุคคลรอบข้างให้กับกลุ่มผู้หญิงเหล่านี้ได้ แต่จะเป็นการใช้การสื่อสารในรูปแบบใดและเป็นเช่นไร

การสื่อสาร : กับผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน

หากจะกล่าวถึงการสื่อสาร อาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์ ในช่วงชีวิตหนึ่งของมนุษย์ เราใช้เวลาประมาณร้อยละ 75 ไปในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เนื่องจากการที่เราทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ทำให้การสื่อสารได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันและเมื่อกล่าวถึงการร้องเพลงซึ่งถือว่าการสื่อสารชนิดหนึ่งของมนุษย์ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเพลิดเพลินบันเทิงใจ รวมไปถึงเป็นการสนองตอบต่อความต้องการด้านอาชีพ (career needs) ให้แก่มนุษย์

ในงานศึกษาของผู้วิจัยเรื่องผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนนั้น ผู้วิจัยจะถือว่าผู้หญิงเป็นผู้ส่งสารโดยการร้องเพลง และมีบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารในฐานะเป็นผู้ให้ความบันเทิง กล่าวคือ ผู้หญิงร้องเพลง (ผู้ส่งสาร) ทำหน้าที่ร้องเพลง (ส่งสาร) และถือได้ว่าการสื่อสารนั้นทำไปเพื่อความบันเทิงซึ่งเป็นการสื่อสารที่ทำหน้าที่ “ประเทืองอารมณ์ ” ดังนั้นการสื่อสารเพื่อความบันเทิง จึงมักเป็นการสื่อสารที่มีมิติเกี่ยวข้องกับด้านอารมณ์ความรู้สึกและสุนทรียะเป็นหลัก

แต่เชื่อว่าผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนจะมีหน้าที่เป็นผู้ส่งสารเท่านั้น หากแต่พบว่าในการร้องเพลงกลางคืนในผับนั้น ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนไม่ได้เป็นเพียงผู้ส่งสาร (Sender) เท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทเป็นผู้รับสารในเวลาเดียวกันด้วย เนื่องจากมักจะมีแขกที่มาเที่ยวขอเพลงต่าง ๆ ขึ้นมาบนเวทีหรือมีการพูดคุยกันกับเจ้าของผับ ดังนั้นกล่าวได้ว่า การสื่อสารของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนนั้น มีลักษณะการสื่อสารแบบเชิงรุก (active) คือ มีทั้งการสื่อสารที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสลับหน้าที่กันไปมา เช่น การสื่อสารไปมาระหว่างแขกที่มาเที่ยวกับผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน เป็นต้น และเป็นทั้งผู้เลือกว่าจะสื่อสารกับใคร จะเลือกสารอะไร จะใช้สื่อแบบไหน และยังมีอำนาจในการโน้มน้าวให้ผู้รับสารเป็นไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ (persuasive power)

และเนื่องจากการที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนได้ใช้ศักยภาพในการสื่อสารเพื่อต่อรองกับบุคคลรอบข้างในพื้นที่ที่พวกเธอสามารถที่จะเข้าไปยึดครองและมีอำนาจได้ นั่นคือพื้นที่ “ผับ” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงอยากทราบว่าหากผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนสามารถที่จะเข้ามาทำงานในพื้นที่ผับได้อย่างชนิดที่เรียกว่าเป็นปกติธรรมดาแล้วนั้น ผู้วิจัยต้องการทราบต่อไปอีกว่าแล้วพวกเธอเหล่านี้มีการนำการสื่อสารมาใช้ในพื้นที่ผับแห่งนี้หรือไม่ และสามารถกล่าวได้หรือไม่ว่าพวกเธอเหล่านั้นเป็นกลุ่มผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่สามารถยึดพื้นที่ผับมาใช้เป็นพื้นที่ในการแสดงศักยภาพในด้านสื่อสารต่อรองกับบุคคลรอบข้างได้ และถ้าเป็นเช่นนั้นผู้หญิงเหล่านี้มีวิธีการนำการสื่อสารมาต่อรองได้อย่างไรบ้าง และมีรูปแบบการสื่อสารเป็นเช่นไร

ประสบการณ์ครั้งหนึ่งของผู้วิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ กล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เคยทำงานร้องเพลงกลางคืน จากสิ่งนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดการตั้งคำถามถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการทำงานร้องเพลงกลางคืนของผู้หญิง กล่าวคือ ผู้วิจัยเริ่มทำงานร้องเพลงกลางคืนตั้งแต่สมัยที่เรียนอยู่ในระดับปริญญาตรีสาขาคณิตศาสตร์ ในระหว่างที่ศึกษาอยู่นั้น จึงได้เกิดการรวมตัวกับเพื่อนๆ ที่เรียนดนตรีร่วมกัน เพื่อตั้งวงดนตรีไว้สำหรับร้องเพลงและเล่นดนตรีกลางคืน และทำงานมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งจบปริญญาตรี ซึ่งระหว่างการทำงานร้องเพลงตัวผู้วิจัยเองก็มีการพัฒนาฝีมือการร้องเพลงไปในระดับที่ดีมากขึ้น ทั้งจากการได้ทำงานในผับที่เรียกได้ว่าเป็น ผับที่มีระดับนักดนตรีที่มีฝีมือดี และการที่ได้ทำงานในผับที่อยู่ในย่านของผับที่มีระดับสถานภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมดี แต่เมื่อผ่านไปหลังจากนั้นประมาณเกือบ 2 ปี ผู้วิจัยจึงได้เลิกอาชีพร้องเพลงกลางคืน ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า ตนเองได้หยุดทำงานที่เกี่ยวข้องกับการร้องเพลง หากแต่ยังได้ทำงานที่เกี่ยวข้องอยู่บ้าง เช่น งานสอนร้องเพลง งานอัดเสียงตามห้องอัดเสียง หรืองานคอสตคอนเสิร์ตต่าง ๆ อยู่บ้าง ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยเลิกร้องเพลงกลางคืน ทำให้เพื่อน ๆ พี่ ๆ ในสายอาชีพร้องเพลงกลางคืนที่รู้จักกันเกิดคำถามกับผู้วิจัยว่าทำไมถึงเลิกทำงานนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไปว่า เนื่องจากในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยทำงานร้องเพลงอยู่ในผับนั้น ยังไม่มีการออกกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ภายในผับ และเมื่อต้องทำงานในผับบ่อย ๆ ทำให้สุขภาพของผู้วิจัยไม่ค่อยจะสู้ดีนัก คือร่างกายอ่อนแอ เริ่มเป็นหวัดบ่อยมากขึ้น มีอาการแพ้ควันบุหรี่ จึงเห็นว่าหากเป็นเช่นนี้ก็ควรจะเลิกทำงานเสียดีกว่าก่อนที่สุขภาพจะแย่ไปกว่านี้ แต่หากจะกล่าวถึงเหตุผลที่แท้จริงแล้วนั้น กล่าวได้ว่าเหตุที่ผู้วิจัยต้องเลิกร้องเพลงกลางคืนอาจเพราะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด คือ ครอบครัว เริ่มไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุนให้ทำงานนี้อีก

ต่อไปกล่าวคือ แม่ของผู้วิจัยกล่าวกับผู้วิจัยว่า “จะทำงานร้องเพลงอย่างนี้ไปจนถึงเมื่อไหร่ เรียนก็จบแล้ว น่าจะหางานการที่มั่นคงทำมากกว่าทำงานแบบนี้ เพราะงานนี้ไม่มีความมั่นคงเลย หากป่วยก็ต้องหยุดร้องเพลงและรายได้ก็จะหายไปเพราะเป็นงานจ้างแบบรายวัน” และอีกคำพูดหนึ่งจากคนที่ใกล้ชิดกับผู้วิจัยอีกคนซึ่งบอกกับผู้วิจัยว่า “ถ้าจะทำงานร้องเพลงกลางคืนแบบนี้ไม่จำเป็นต้องเรียนให้จบถึงปริญญาตรีหรอก ไม่ได้เรียนก็ทำงานนี้ได้” ดังนั้นจากคำพูดต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามขึ้นมว่าแท้จริงแล้วนั้น สังคมมีการมองภาพหรือให้ความหมายถึงอาชีพของผู้หญิงที่ทำงานร้องเพลงกลางคืนว่าเป็นอย่างไรบ้าง ในแง่ใดมุมใดบ้าง และการที่สังคมมีมายาคติในการมองผู้หญิงทำงานกลางคืนว่าเป็น “ผู้หญิงที่ไม่ดี” นั้น เป็นการมองเฉพาะกลุ่มคนที่ไม่ได้ทำงานกลางคืนหรือไม่ได้อยู่ในบริบทพื้นที่ผับเช่นเดียวกับผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนหรือไม่อย่างไร และผู้วิจัยอยากทราบว่าแล้วผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนคนอื่น ๆ ที่ยังคงทำงานร้องเพลงกลางคืนอยู่นี้ พวกเขามีวิธีการอย่างไรที่สามารถยืนหยัดอยู่ในบริบทการร้องเพลงจนกระทั่งสามารถที่จะยึดสิ่งนี้เป็นอาชีพได้และในการยืนหยัดอยู่ในวิชาชีพดังกล่าว การสื่อสารมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการที่พวกเขายังคงอยู่ในสนามอาชีพการร้องเพลงกลางคืนได้อย่างไร

ปัญหานำการวิจัย

ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนใช้การสื่อสารเพื่อการต่อรองและต่อสู้ทางความหมายของ “การเป็นผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน” อย่างไรและทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้เข้าใจถึงบริบททางสังคมของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนและกระบวนการ “กลายมาเป็น” ผู้หญิงอาชีพร้องเพลงกลางคืน
2. เพื่อให้เข้าใจถึงการนิยามความหมายของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนที่มีต่อตนเองและความหมายจากบุคคลอื่น ๆ คือ บุคคลที่อยู่ในพื้นที่ในบ้าน คือ ครอบครัว และบุคคลที่อยู่ในพื้นที่นอกบ้าน คือ นายจ้าง เพื่อนร่วมวงดนตรี และผู้ที่มาใช้บริการ (แขกที่มาเที่ยว)
3. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการสื่อสารความหมายทางของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนที่ใช้ในการต่อรอง และต่อสู้ กับบุคคลในสถานบันเทิงและสังคมที่ใกล้ชิด

ขอบเขตของการวิจัย

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา โดยการใช้เกณฑ์ในเรื่องของการเป็นนักร้องในสังกัดค่ายเพลงในอุตสาหกรรมดนตรีมาใช้แบ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1. ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนที่สังกัดค่ายเพลง หมายถึง นักร้องผู้หญิงซึ่งเคยมีผลงานการออกอัลบั้มเพลงกับค่ายเพลงในอุตสาหกรรมดนตรีของประเทศไทย 2. ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนที่ไม่สังกัดค่ายเพลง หมายถึง นักร้องผู้หญิงทั่วไปที่ทำงานร้องเพลงกลางคืนตามผับบาร์ต่างๆ ไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสถานที่ศึกษาคือ สถานบันเทิงหรือผับที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดี คือเป็นผับที่มีกลุ่มคนที่มาใช้บริการโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและระดับสูงในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน หมายถึง ผู้หญิงวัยรุ่นที่ทำงานร้องเพลงกับวงดนตรี ตามสถานบันเทิงหรือผับในเวลากลางคืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำงานร้องเพลงเท่านั้น

ในที่นี้ผู้วิจัยได้แบ่งเกณฑ์ในการศึกษาความหมายออกเป็น 4 ด้าน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนซึ่งใช้ศักยภาพในด้านการสื่อสารเพื่อต่อรองและต่อสู้กับความหมาย ดังนี้

1. “ความเป็นหญิง” การกระทำของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนที่ใช้ความเป็นหญิงในการสื่อสารความหมายภายในผับ
2. “เวลากลางคืน” เวลาที่ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน ได้เข้าไปต่อรองและต่อสู้ทางความหมายในเวลาทำงานซึ่งเป็นเวลากลางคืน
3. “พื้นที่” พื้นที่ที่ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนได้เข้าไปต่อรองและต่อสู้ทางความหมายทั้งในพื้นที่ในบ้านและพื้นที่นอกบ้าน นั่นคือ “ผับ”
4. “การทำงาน” การที่ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน ได้ใช้ศักยภาพทางด้านการสื่อสารเพื่อต่อรองและต่อสู้ทางความหมายถึง การทำงาน “ร้องเพลง” ของตน

การสื่อสาร การที่ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนใช้การสื่อสารกับทั้งบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ในบ้าน คือ ครอบครัว และบุคคลที่อยู่ในพื้นที่นอกบ้าน คือ เพื่อนร่วมวงดนตรี นายจ้าง ผู้ที่มาใช้บริการ(แขกที่มาเที่ยว) โดยดูจากการสื่อสารทั้งจากการพูด การร้องเพลง ซึ่งเรียกว่า วาจาภาษา

และจากกิริยาท่าทาง การแสดงออก การแต่งกาย ซึ่งเรียกว่า อวัจนภาษา และถือได้ว่าการสื่อสารนี้เป็นไปเพื่อความบันเทิงที่มีมิติเกี่ยวข้องกับด้านอารมณ์ ความรู้สึก และสุนทรีเป็นหลัก

การต่อรองและการต่อสู้ความหมาย หมายถึง ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนที่ได้ใช้การสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงความหมายเดิมที่สังคมมีต่อผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน คือ การพยายามผลักดันให้ผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนนั้นกลายเป็น “ผู้หญิงไม่ดี” ซึ่งผู้หญิงร้องเพลงกลุ่มนี้ ต้องการที่จะสร้างความหมายใหม่ให้กับตนเอง ใน 2 ระดับ คือ

1. การต่อรองและต่อสู้กับคนที่อยู่ในพื้นที่ในบ้านหรือครัวเรือน คือ การสื่อสารระหว่างผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนกับครอบครัว
2. การต่อรองและต่อสู้กับคนที่อยู่ในพื้นที่นอกบ้าน คือ การสื่อสารระหว่างผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนกับแรงงานด้วยกัน (เพื่อนร่วมวงดนตรี) และการสื่อสารระหว่างผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนกับเจ้าของทุน/ปัจจัยการผลิต (นายจ้างของผับนั้น ๆ) และการสื่อสารระหว่างผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนกับผู้ที่มาใช้บริการ (แขกที่มาเที่ยว)

สถานบันเทิง หรือในที่นี้อาจใช้คำว่า “ผับ” ซึ่งหมายรวมถึง สถานบริการประเภทผับ ซึ่งเปิดขายสุราและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นหลัก และมีการแสดงดนตรีสดเต็มวง (live band) และมีเสิร์ฟอาหารทั้งกับแกล้มหรืออาหารจานหลัก หรือการมองจากสังคมภายนอกว่า สถานบันเทิงหรือผับ เปรียบเสมือนสิ่งฟอนเฟะเป็นกาฝากของสังคม เป็นสถานที่มั่วสุมและรวมตัวของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมไม่ดีนิยมเที่ยวเตร่ ดื่มเหล้าเมายา เสเพล รวมถึงถูกกำหนดความหมายเอาไว้ในทางแง่ลบ หรือการมองว่าผับเป็นพื้นที่ซึ่งผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนสามารถยึดครองและใช้เป็นพื้นที่ในการใช้การสื่อสารเพื่อที่จะต่อรองกับบุคคลที่อยู่ในบริบทที่ใกล้เคียง

บริบททางสังคม หมายถึง ภูมิหลังทางสังคมและทางเศรษฐกิจของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน และรูปแบบของการใช้ชีวิต คือ พฤติกรรมการแสดงออกของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลในด้านต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาในครั้งนี้ เพื่อจะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการสื่อสารความหมายต่อตนเองของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน เพื่อต่อรอง ต่อกับสังคม และเพื่อให้บุคคลอื่นได้ทำความเข้าใจและรู้จักตัวตนของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืน
2. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาด้านวารสารศาสตร์ โดยมีแนวทางการศึกษาด้วยวิธีชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งยังมีการนำมาใช้ไม่มากนัก ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเป็นการ

ขยายแนวทางการศึกษาด้านวารสารศาสตร์ ด้านสตรีศึกษา ด้านสังคมวิทยา และศาสตร์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจและสามารถนำไปเป็นแนวทางการศึกษาต่อไปในอนาคต

3. ผู้วิจัยคาดหวังว่าจากการศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อต่อรองและต่อสู้ทางความหมายของผู้หญิงร้องเพลงกลางคืนจะทำให้ทราบถึงการให้ความหมายเกี่ยวกับ ผู้หญิงทำงานร้องเพลงกลางคืนในสังคมไทย และเป็นประโยชน์ในการนำไปสู่การต่อสู้ของผู้หญิงในประเด็นทางสังคมอื่น ๆ ต่อไป